

Deze Nieuwsbrief staat geheel in het teken van de juridische aspecten van het aantreden en aftreden van raadslid, wethouder en gedeputeerde.

Afgelopen maand verschenen hierover de nodige berichten in de verschillende media. De klok en de klepel spelen niet zelden een rol bij dit soort staatsrechtelijk belangrijke momenten.

Het lijkt mij daarom verstandig om de regels hierover in het kort op een rijtje te zetten

Doen we het wel zoals de (Gemeente- en Provincie)wet én de Kieswet het voorschrijven...that's the question!

Het toelaten tot de raad van een (nieuw)benoemd raadslid vindt plaats door het nemen van een raadsbesluit. Over de inhoud, reikwijdte en strekking van dit besluit bepaalt artikel V4 lid 1 van de Kieswet het volgende:

Het vertegenwoordigend orgaan waarvoor de verkiezing is geschied, onderzoekt de geloofsbrief onverwijld en beslist of de benoemde als lid van dat orgaan wordt toegelaten.

Daarbij gaat het na, of de benoemde aan de vereisten voor het lidmaatschap voldoet en geen met het lidmaatschap onverenigbare betrekking vervult,(..)

De Kieswet beperkt de raad dus in de ruimte om tot niet-toelating te besluiten: hetzij de benoemde voldoet niet aan de vereisten voor het lidmaatschap (als bedoeld in artikel 10 Gemeentewet) hetzij er wordt een onverenigbare betrekking (als bedoeld in artikel 13 Gemeentewet) vervuld.

Als aan de eisen wordt voldaan dan moet de raad besluiten tot toelating. Zonder aanzien des persoons, in de meest letterlijke zin.

Niettemin wordt bij tijd en wijle binnen een gemeenteraad de vraag gesteld of het niet verstandig zou zijn om een kandidaat-raadslid **niet** tot de raad toe te laten. Bijvoorbeeld vanwege houding en gedrag van betrokkene tijdens een vorig raadslidmaatschap, of de wijze waarop en aanleiding waarom de betrokkene onlangs nog moest aftreden als wethouder. Of "gewoon" omdat men problemen met betrokkene verwacht in en om de raadsvergadering.

Al dit soort overwegingen doen er niet toe: het is niet aan de raad om te bepalen of een benoemd raadslid om andere dan door de Kieswet genoemde redenen buiten de raad moet blijven. Het is de kiezer die heeft gesproken, en daar zit de raad vier jaar aan vast. De volgorde van de kandidatenlijst is vier jaar een vast gegeven.

Een raad die hierover hoofdelijk stemt is wel heel ver van het juridische pad afgedwaald!

Het ontslag van een wethouder of gedeputeerde kan langs verschillende juridische wegen plaatsvinden. Het verschil wordt gemaakt door het al dan niet aanwezig zijn van een raads- of statenbesluit inhoudende "het opzeggen van het vertrouwen" in betrokkene.

In de wandeling wordt dit meestal aangeduid als "motie van wantrouwen".

Zonder een dergelijk besluit is het aan betrokkene om ontslag te nemen. Dit kan te allen tijde, geheel naar eigen inzicht en keuze van betrokkene.

Met als juridisch belangrijk moment: het schrijven van een brief aan gemeenteraad of provinciale staten. In die brief schrijft betrokkene dat hij ontslag neemt. Staat daar het woord "onmiddellijk" bij, dan treedt het ontslag in op het moment waarop de brief de raad of provinciale staten bereikt.

Anders gaat het ontslag uiterlijk een maand na ontvangst in.

Als binnen die maand een opvolger wordt benoemd én deze de benoeming aanvaardt, is het ontslag op dat moment een feit.

Een brief waarin de wethouder of gedeputeerde ontslag neemt met ingang van een door hem aangegeven datum (bijvoorbeeld met ingang van de eerste van de volgende maand) heeft qua ingangsdatum geen rechtsgevolg. Die datum doet er met andere woorden niet toe. Provinciewet (artikel 42 lid 2) en Gemeentewet (artikel 43 lid 2) zijn hierin bepalend.

Een gedeputeerde die zijn ontslag aan de CdK aanbiedt bewandelt de verkeerde weg, een weg die juridisch gezien niet tot ontslag leidt. Tenzij die CdK de brief doorstuurt naar provinciale staten.

Als het vertrouwen is opgezegd én er wordt geen ontslag genomen, kan worden besloten tot het geven van ontslag. Dat gebeurt bij besluit van provinciale staten of gemeenteraad. Het besluit wordt via het invullen van stembriefjes tot stand gebracht, is dus geheim. Er is geen enkele formeel-staatsrechtelijke verplichting om ontslag te geven bij opzeggen van vertrouwen! Dat dit “als gewoon” wordt aangemerkt vindt zijn verklaring in het ongeschreven staatsrecht.

Dit brengt mij (tenslotte) tot het volgende: de Wethoudersvereniging bepleit een Gemeentewettelijke verankering van het “demissionair zijn” van een wethouder die om wat voor reden dan ook niet langer het vertrouwen van de raad heeft. Dit in het belang van de bestuurbaarheid van de gemeente.

Mijn idee: niet de Gemeentewet maar de gemeenteraad heeft het laatste woord over het aanblijven van een wethouder die niet langer het vertrouwen van de raad geniet.

Als partijen ervoor kiezen en ervoor voelen, staat het hen vrij om “demissionaire wethouders” zo lang in het zadel te laten zitten als nodig is om tot een nieuwe coalitie te komen. Niet zelden een coalitie waarin (een deel van) de demissionaire wethouders kunnen aanblijven.

Het moet duidelijk zijn dat de Gemeentewet niemand verplicht tot het ontslag nemen door of ontslag geven aan een wethouder die niet langer het vertrouwen van de raad heeft.

Ontslag kan, maar hoeft niet!